

Sygn. akt XV Ca 710/14

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Brygida Łagodzińska (spr.)

Sędzia: SO Michał Wysocki

Sędzia: SO Karolina Obrębska

Protokolant: st. prot. sąd. Aneta Sawka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 października 2014r. w Poznaniu

sprawy z wniosku B. S. (1)

przy udziale J. K. (1) i J. W.

o zmianę prawomocnego postanowienia Sądu Powiatowego dla Miasta P. wydanego w sprawie II Ns (...) w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po A. K. (1)

na skutek apelacji wniesionej przez uczestniczkę J. W.

od postanowienia Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 21 lutego 2014 r.

sygn. akt I Ns 1474/13

postanawia:

oddalić apelację.

/-/ M. Wysocki /-/ B. Łagodzińska /-/ K. Obrębska

UZASADNIENIE

B. S. (1) wnioskiem z dnia 11 marca 2008 r. wniósł o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłym A. K. (1), ostatnio stale zamieszkałym w P., które to postanowienie zostało wydane w sprawie o sygn. III Ns (...) Sądu Rejonowego w Poznaniu i stwierdzenie nabycia spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

W uzasadnieniu wskazano, że wnioskodawca nie został uwzględniony jako spadkobierca w przedmiotowym postanowieniu, mimo iż należy do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym ojcu A. K. (1).

Pismem z dnia 9 grudnia 2008 r. wnioskodawca uzupełnił wniosek, żądając również uchylenia postanowienia Sądu Powiatowego dla Miasta P. z dnia 28 maja 1963 r. o sygn. akt II Ns (...). W uzasadnieniu wskazano, że B. S. (1) nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu A. K. (1). W czasie sporządzenia aktu notarialnego zawierającego przedmiotowe oświadczenie woli znajdował się on poza P., na praktykach malarskich w miejscowości W. na P..

Podniesiono, że nie mogą istnieć dwa prawomocne postanowienia, dotyczące stwierdzenia nabycia spadku po tym samym spadkodawcy.

Postanowieniem z dnia 4 lutego 2009 r. Sąd Rejonowy (...) w P. uznał się niewłaściwym miejscowo i sprawę przekazał do Sądu Rejonowego Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu.

J. K. (1) i J. W., reprezentowani w dniu 14 kwietnia 2008 r. złożyli wniosek o uchylenie w trybie art. 679 k.p.c. prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego (...) w P. z dnia 25 maja 1979 r. o sygn. III Ns (...), wobec istnienia w tym zakresie prawomocnego postanowienia Sądu Powiatowego dla miasta P., (...) o sygn. II Ms (...).

Postanowieniem z dnia 17 grudnia 2008 r. Sąd Rejonowy (...) w P. uznał się niewłaściwym miejscowo i sprawę przekazał do Sądu Rejonowego Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu.

Postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2009 r. sprawę o sygn. I Ns (...) połączono do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą o sygn. I Ns (...).

Postanowieniem z dnia 7 listopada 2012 r. Sąd uchylił prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w P. z dnia 25 maja 1979 r. wydane w sprawie III Ns (...) z wniosku J. K. (2) o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1) (pkt 1), oddalając jednocześnie wniosek o zmianę prawomocnego postanowienia Sądu Powiatowego dla miasta P. z dnia 28 maja 1963 r. wydanego w sprawie sygn. Akt II Ns II (...) z wniosku B. C. o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1) (pkt 2). Jednocześnie Sąd orzekł o kosztach postępowania (pkt 3 i 4).

Powyższe orzeczenie apelacją zaskarżył B. S. (1). W uzasadnieniu skarżący podkreślił, iż przy wydaniu rozstrzygnięcia Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił opinii biegłego sądowego, zgodnie z którą podpis skarżącego pod oświadczeniem o odrzuceniu spadku został sfalszowany.

Po rozpatrzeniu apelacji postanowieniem z dnia 2 sierpnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu sprostował w zaskarżonym postanowieniu oczywistą omyłkę w nazwisku uczestnika poprzez wpisanie w komparycji w miejsce (...) nazwiska (...) oraz niedokładność w komparycji poprzez wpisanie w linijce 18 od góry słów „oraz o zmianę prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu w sprawie III Ns (...) o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1)” (pkt I). Jednocześnie Sąd odwoławczy uchylił zaskarżone postanowienie, zniósł postępowanie poczynawszy od 25 stycznia 2012 r. i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej (pkt II).

W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Okręgowy wskazał, iż postanowienie podlegało uchyleniu z uwagi na nieważność postępowania uwzględnianą z urzędu przy rozpoznaniu apelacji. Nieważność postępowania polegała na pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) - pominięcie przy czynnościach procesowych pełnomocnika uczestnika postępowania J. K. (1). Sąd odwoławczy podkreślił, iż uczestnik postępowania J. K. (1) razem z uczestniczką J. W. udzielił pełnomocnictwa procesowego adwokatowi A. W. (1). Na rozprawie w dniu 19 grudnia 2011 r. J. W. odwołała pełnomocnictwo dla wymienionego adwokata, nie uczynił tego natomiast J. K. (1). Wobec powyższego Sąd pierwszej instancji ustalił, iż likwidatorem kancelarii (...) została adw. K. D.. Sąd Okręgowy podkreślił, iż ustanowienie likwidatora kancelarii adwokackiej oznacza kontynuację umocowania dla zastępcy adwokata, którego kancelaria została zlikwidowana. Adwokat taki ma obowiązek działania do czasu wypowiedzenia mu pełnomocnictwa. W niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji uchybił obowiązkowi informowania pełnomocnika J. K. (1) od dnia 25 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy w P. podkreślił, iż wprawdzie J. K. (1) był zawiadamiany o terminach czynności sądowych, a nawet osobiście stawiał się na posiedzeniu w dniu 26 października 2012 r., niemniej fakt ten nie konwalidował uchybień Sądu Rejonowego. Wskazane uchybienie uniemożliwiało działanie uczestnika na rozprawach w dniach 25 stycznia 2012 r., 30 listopada 2012 r., a także na terminie publikacyjnym w dniu 13 kwietnia 2012 r. na którym nastąpiło otwarcie rozprawy na nowo oraz na posiedzeniu w dniu 6 czerwca 2012 r. Z powyższych względów Sąd Okręgowy w P. zniósł postępowanie za okres od dnia 25 stycznia 2012 r. wyjaśniając, iż dla Sądu Rejonowego oznacza to konieczność wyjaśnienia, czy uczestnik postępowania J. K. (1) podtrzymuje umocowanie dla adw. K. D. i w zależności od jego decyzji dokonywać doręczeń na właściwy adres oraz powtórzyć postępowanie dowodowe

przeprowadzone od wskazanej daty w zakresie objętym nieważnością. Sąd Okręgowy podkreślił, iż Sąd Rejonowy powinien prowadzić postępowanie także z uwzględnieniem wniosku B. S. (1) o zmianę prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w P. w sprawie III Ns (...) o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1). Wniosek taki został złożony przez B. S. (1) w sprawie I Ns (...), co nie znalazło wyrazu w komparycji zaskarżonego postanowienia. Jednocześnie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22.XI.2012 r. (III CSK 697/11), w której dopuszczono możliwość wznowienia postępowania nieprocesowego na podstawie art. 524 § 2 k.p.c. przez osobę, która nie była uczestnikiem poprzednich spraw, w których zapadały odmienne orzeczenia i które wymagają eliminacji jednego z nich w obrocie. Sąd odwoławczy podkreślił, iż zwrócenie uwagi na wskazane orzeczenie uznał za konieczne z uwagi na wątpliwości z zakwalifikowaniem wspomnianego wniosku B. S. (1) w rozpoznaniu sprawy.

Zarządzeniem z dnia 30 października 2013 r. zobowiązano wnioskodawcę i uczestników postępowania do złożenia pism procesowych określających ich stanowisko w aktualnym stanie sprawy w terminie dwutygodniowym pod rygorem pominięcia późniejszych twierdzeń i wniosków dowodowych. Jednocześnie wnioskodawca i uczestnicy postępowania zobowiązani zostali do wskazania, czy kwestionują opinię biegłego z dnia 8 czerwca 2012 r., a jeśli tak - to do wskazania zarzutów i ich uzasadnienia - w terminie dwóch tygodni pod rygorem uznania, iż nie kwestionują opinii biegłego. Wreszcie zobowiązano uczestnika J. K. (1) do sprecyzowania jego pisma z dnia 28 czerwca 2013 r. w przedmiocie odwołania pełnomocnictwa udzielonego w sprawie poprzez jednoznaczne podanie, czy cofa wyłącznie pełnomocnictwo procesowe udzielone A. W. (1), natomiast podtrzymuje umocowanie dla likwidatora kancelarii - adw. K. D., czy też cofa pełnomocnictwo procesowe również wobec likwidatora - w terminie tygodniowym pod rygorem uznania, iż oświadczenie o cofnięciu pełnomocnictwa obejmuje zarówno adw. A. W. (1), jak i adw. K. D..

Pismem z dnia 23 listopada 2013 r. B. S. (1) podał, iż kwestionuje opinię biegłego podkreślając, iż jego podpis na oświadczeniu notarialnym z dnia 2 sierpnia 1962 r. został podrobiony przez matkę J. K. (2). Uczestnik podkreślił, iż postanowienie Sądu pierwszej instancji podjęte zostało na podstawie opinii, w treści której biegły-grafolog wskazał na duże prawdopodobieństwo nieautentyczności podpisu uczestnika w treści wymienionego dokumentu, niemniej nie był w stanie przedłożyć oryginału zaginionego oświadczenia notarialnego z dnia 2 sierpnia 1962 r.

J. W. ani J. K. (1) nie składali pism procesowych w odpowiedzi na zarządzenie z 30 października 2013 r.

Postanowieniem z dnia 21 lutego 2014 r. Sądu Rejonowego Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w punkcie I. oddalił wniosek o zmianę prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 25 maja 1979 r. wydanego w sprawie III Ns (...), w punkcie II. wznowił postępowanie w sprawie III Ns (...) Sądu Rejonowego w P. i uchylił wydane w niej prawomocne postanowienie z dnia 25 maja 1979 r. z wniosku J. K. (2) o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1) oraz odrzucił wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1), w punkcie III. zmienił prawomocne postanowienie Sądu Powiatowego dla Miasta P. z dnia 28 maja 1963 r. wydane w sprawie II Ns II (...) z wniosku B. C. o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1) w ten sposób, iż stwierdził, że spadek po zmarłym w dniu 28 czerwca 1962 r. A. K. (1) zamieszkałym ostatnio w P. nabyli po połowie z dobrodziejstwem inwentarza synowie spadkodawcy - B. S. (1) i małoletni J. K. (1), w punkcie IV. zasądził od J. K. (1) i J. W. na rzecz B. S. (1) kwoty po 40 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w punkcie V. nakazał ściągnąć od J. K. (1) i J. W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu kwoty po 1.007,50 zł tytułem kosztów związanych z dowodem z opinii biegłych wyłożonymi tymczasowo ze środków publicznych.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowią następujące ustalenia faktyczne i rozważania Sądu pierwszej instancji:

A. K. (1), urodzony (...) w W., ostatnio zamieszkały w P., zmarł 28 czerwca 1962 roku w P.. W chwili śmierci A. K. (1) był żonaty z J. K. (2), zd. S.. Spadkodawca A. K. (1) miał troje dzieci z małżeństwa z J. K. (2): J. K. (1), J. K. (3) (obecnie W.), B. K. (obecnie B. S. (1)). Zmarły A. K. (1) był żonaty tylko raz, nie miał dzieci pozamałżeńskich ani przysposobionych. A. K. (1) nie sporządził testamentu. Nikt nie zrzekał się dziedziczenia po zmarłym, nie został wydziedziczony, ani uznany za niegodnego dziedziczenia. Zmarły A. K. (1) miał problemy finansowe. Żona i dzieci zmarłego wiedzieli o jego długach. Podczas przerwy międzysemestralnej w 1962 r. B. S. (2) przebywał na obozie plenerowym organizowanym

przez uczelnię. Istniała możliwość wyjazdu z miejscowości, w której odbywał się niniejszy obóz. W dniu 2 sierpnia 1962 r. J. K. (2) złożyła przed notariuszem oświadczenie o odrzuceniu spadku po A. K. (1). W treści wymienionego protokołu znalazło się również oświadczenie B. K. o odrzuceniu spadku po A. O. to nie zostało podpisane przez B. S. (1). W grudniu 1962 r. J. K. (3) (obecnie W.) złożyła przed notariuszem oświadczenie o odrzuceniu spadku. W dniu 28 maja 1963 r. wydano postanowienie w którym stwierdzono, że spadek po zmarłym w dniu 28 czerwca 1962 r. A. K. (1), zamieszkałym ostatnio w P. przypada w całości spadkobiercy ustawowemu małoletniemu synowi J. K. (1) z dobrodziejstwem inwentarza. W dniu 25 maja 1979 r. wydano postanowienie w którym stwierdzono, że spadek po A. K. (1) zmarłym dnia 28 czerwca 1962 r., w P., ostatnio stale zamieszkałym w P. na podstawie ustawy nabyli: żona zmarłego J. K. (2), zd. S. oraz dzieci zmarłego - J. K. (1) i J. W., zd. K. każde w udziale po 1/3. Stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie: odpisu skróconego aktu zgonu A. K. (1) nr (...), odpisu skróconego aktu małżeństwa J. W. nr (...), odpisu skróconego aktu urodzenia J. K. (1) nr (...), odpisu skróconego aktu małżeństwa B. S. (1), zapewnienia spadkowego J. W., odpisu protokołu notarialnego - nr rep. (...), opinii biegłego, postanowienia (k. 8 akt sprawy o sygn. II Ns (...), postanowienia (k. 9 akt sprawy o sygn. III Ns (...)). Sąd pierwszej instancji za jeden z kluczowych dowodów w sprawie uznał dowód z opinii biegłego sądowego z dziedziny grafologii. Wskazał, że opinia została sporządzona przez osobę dysponującą fachową wiedzą, której wnioski zostały logicznie umotywowane. Biegły nie wyprowadził stanowczego wniosku, wskazał natomiast, iż podpis (...) zamieszczony na protokole notarialnym z dnia 2 sierpnia 1962 r. najprawdopodobniej nie został nakreślony przez B. S. (1). Uzasadniając treść wydanej opinii biegły wskazał, iż istnieją rozbieżności pomiędzy kwestionowanym podpisem a wzorami porównawczymi B. S. (1). Różnice te biegły ocenił jako znaczne, niemniej z uwagi na niewielką liczbę podpisów porównawczych pochodzących z okresu zbliżonego do daty nakreślenia kwestionowanego podpisu wskazał na osłabienie stopnia kategoryczności ostatecznego wnioskowania. J. W. i J. K. (1) zaprzeczyli prawdziwości opinii biegłego na rozprawie w dniu 26 października 2012 r. Wnioskodawcy nie przedstawili merytorycznych zarzutów do treści opinii, a ich sprzeciw Sąd uznał za polemikę z tezą przedstawioną przez biegłego. Celem wyjaśnienia wątpliwości związanych ze sporządzoną opinią został przeprowadzony dowód z przesłuchania biegłego, który wskazał, iż w jego ocenie bardziej prawdopodobne jest, że kwestionowany podpis nie pochodzi od wnioskodawcy. B. S. (1) zarzucił opinii, że biegły oparł swoją opinię na kserokopii dokumentu, nie zaś na jego oryginale. Zarzuty okazały się bezpodstawne - zarówno w treści samej opinii, jak i w treści składanych zeznań biegły wyjaśnił, iż przy sporządzaniu opinii dysponował oryginałem kwestionowanego oświadczenia sporządzonego w formie aktu notarialnego. Sąd Rejonowy pozytywnie zweryfikował zapewnienie spadkowe oraz dowód z przesłuchania B. S. (1). Materiał uzyskany od wymienionego uczestnika okazał się konsekwentny, a przy tym korespondował z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności dowodami z dokumentów oraz dowodem z opinii biegłego. W konsekwencji Sąd Rejonowy przyjął, iż podpis pod oświadczeniem o odrzuceniu spadku po A. K. (1) nie został nakreślony przez B. S. (1). Zapewnienie spadkowe i zeznania J. W. Sąd Rejonowy uznał za prawdziwe jedynie w części, w jakiej nie są one sprzeczne z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, w szczególności z opinią biegłego i materiałem dowodowym uzyskany od B. S. (1). W ocenie tego Sądu J. W. złożyła nieprawdziwe zapewnienie spadkowe w sprawie III Ns (...) albowiem nie podała, iż A. K. (1) miał również syna B. S. (1), która to okoliczność rzutuje na postrzeganie wiarygodności zeznań wnioskodawczyni złożonych w niniejszej sprawie. W sytuacji rozbieżności twierdzeń J. W. z pozostałym materiałem dowodowym (treścią dokumentów i opinii biegłego, a także zeznaniami B. S. (1)) Sąd uznał twierdzenia wnioskodawczyni za nieprawdziwe. W szczególności za nieprawdziwe uznano zeznania J. W. co do faktu złożenia przez B. S. (1) oświadczenia o odrzuceniu spadku po A. W. (2). Sąd pierwszej instancji uznał za wiarygodne zeznania świadka Z. P., jednak nie okazały się one przydatne dla rozstrzygnięcia, albowiem w dużej części istotnych okoliczności (przede wszystkim co do dokładnej daty wyjazdu oraz faktu nieprzerwanej obecności na nim B. S. (1)) świadek nie pamiętał z uwagi na upływ czasu. Sąd Rejonowy zważył, że zgodnie z treścią art. 386 § 6 k.p.c. ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego. Uchylając zaskarżone postanowienie z dnia 7 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w P. zniósł postępowanie poczynszy od dnia 25 stycznia 2012 r. nakazując Sądowi pierwszej instancji wyjaśnienie kwestii udzielenia przez J. K. (1) umocowania dla adwokat K. D. oraz powtórzenia postępowania dowodowego przeprowadzonego od wskazanej daty w zakresie objętym nieważnością. Z uwagi na brak odpowiedzi na zarządzenie z dnia 16 października 2013 r. przyjęto, iż J. K. (1) cofnął pełnomocnictwo procesowe udzielone zarówno

adwokatowi A. W. (1), jak i likwidatorowi jego kancelarii (...). Z kolei co do czynności procesowych podejmowanych od 25 stycznia 2012 r. - Sąd nie przeprowadzał dowodów osobowych, dopuścił natomiast dowód z opinii biegłego. Mimo zobowiązania zawartego w zarządzeniu z dnia 16 października 2013 r. strony nie zgłaszały wniosków o pominięcie dowodu z opinii biegłego J. O. sporządzonej dnia 8 czerwca 2012 r., nie złożyły również co do niej zastrzeżeń - w tej sytuacji dowód ten uznano za przydatny również przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Zgodnie z art. 679 k.p.c. dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość. Wniosek o wszczęcie takiego postępowania może zgłosić każdy zainteresowany. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym. Według art. 403 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego postanowienia, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Natomiast zgodnie z art. 524 § 2 k.p.c. zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonych prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jego prawa. W takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania. Sąd Rejonowy zobowiązany był rozpoznać wniosek B. S. (1) również co do żądania zmiany prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w P. w sprawie III Ns (...) o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (2), stosownie do art. 679 k.p.c., którego celem jest wykazanie, że ten, kto uzyskał stwierdzenie nabycia spadku, spadkobiercą nie jest, albo też jego udział w spadku jest inny niż stwierdzony. Natomiast celem wznowienia postępowania z tego powodu jest to, aby we wznowionym postępowaniu sąd mógł uwzględnić prawomocność materialną wcześniejszego postanowienia dotyczącego tego samego stosunku prawnego, co zaskarżone postanowienie. Postanowienie oparte na art. 679 k.p.c. jest w ścisłym tego słowa znaczeniu orzeczeniem o stwierdzeniu nabycia spadku, stąd też mają do niego zastosowanie reguły postępowania określone w art. 669-677 k.p.c. Oznacza to, że nie jest dopuszczalne wydanie na podstawie art. 679 k.p.c. postanowienia uchylającego prawomocne postanowienie o nabyciu spadku, skoro w art. 677 k.p.c. zawarto wymaganie, ażeby sąd określał osoby uprawnione do dziedziczenia, niezależnie od tego, kogo jako spadkobiercę wskazano we wniosku. Gdyby art. 679 k.p.c. upoważniał sąd do uchylania wadliwych postanowień, musiałby taką możliwość wyraźnie przewidywać jako wyjątek od ogólnej zasady przewidzianej w art. 677 k.p.c., dotyczącej wszystkich postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku, zaś z art. 679 § 3 k.p.c. wyraźnie wynika, że w każdym wypadku, tj. zarówno wówczas, gdy osoba wskazana w wadliwym orzeczeniu w ogóle nie jest spadkobiercą, jak i wówczas, gdy jej udział jest inny od określonego, sąd zmienia postanowienie i orzeka zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym. Z tego względu zawarta w art. 679 § 1 k.p.c. wzmianka dotycząca postępowania o uchylenie stwierdzenia nabycia spadku, którą jednak pominięto następnie w przepisie § 3 określającym treść orzeczenia kończącego omawiane postępowanie, nie wystarcza do przyjęcia, że na podstawie art. 679 k.p.c. sąd może uchylić wadliwe orzeczenie. Sąd pierwszej instancji powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2012 r., sygn. III CZP 81/2011, LexPolonica nr 3910873, zgodnie z którą, przepis art. 679 k.p.c. nie stanowi podstawy uchylenia kolejnego prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy. Istnienie dwóch lub więcej prawomocnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy uzasadnia wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 2 w zw. z art. 13 § 2 lub art. 524 § 2 k.p.c. W tej sytuacji Sąd Rejonowy oddalił żądanie B. S. (1) o zmianę prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w P. w sprawie III Ns (...) o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (2). W ocenie Sądu jedynym żądaniem jakie można postawić względem postanowienia z dnia 25 maja 1979 r. wydanego w sprawie o sygn. III Ns (...) jest żądanie jego uchylenia, w celu eliminacji niniejszego orzeczenia z obrotu w sytuacji istnienia prawomocnego orzeczenia dotyczącego tego samego stosunku prawnego. Właściwym trybem jest tu wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. lub art. 524 § 2 k.p.c. Z tego względu zarówno wniosek J. W. i J. K. (1), jak i wniosek B. S. (1) zawarty w piśmie z dnia 11 marca 2008 r. należało potraktować, jako skargę o wznowienie postępowania. Wyznacznikiem przedmiotowym powagi rzeczy osądzonej prawomocnego

postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku jest osoba spadkodawcy, co oznacza iż postanowienia stwierdzające nabycie spadku po tym samym spadkodawcy mają ten sam przedmiot rozstrzygnięcia. Z uwagi na powyższe, uznając zasadność skargi o wznowienie postępowania w niniejszym zakresie, Sąd Rejonowy wznowił postępowanie w sprawie III Ns (...) Sądu Rejonowego w P. i uchylił wydane w niej prawomocne postanowienie z dnia 25 maja 1979 r. z wniosku J. K. (2) o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1). Z uwagi na istnienie poprzedniego prawomocnego rozstrzygnięcia w przedmiocie stwierdzenia nabycia praw do spadku po A. K. (1) Sąd odrzucił również ponowny wniosek inicjujący postępowanie w sprawie III Ns (...) (art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z 13 § 2 k.p.c.). Wniosek B. S. (1) z dnia 9 grudnia 2008 r. o uchylenie postanowienia z dnia 28 maja 1963 r., wydanego w sprawie o sygn. II Ns (...) zawiera w sobie implicite wniosek o zmianę niniejszego postanowienia. Intencją wnioskodawcy było, co wynika ze składanych przez niego w toku postępowania pism, uwzględnienie go w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po jego ojcu A. K. (1). Wobec uchylenia postanowienia z dnia 25 maja 1979r., wydanego w sprawie o sygn. III Ns (...) - jedynym istniejącym aktualnie w obrocie prawnym postanowieniem, dotyczącym nabycia spadku po A. K. (1) jest postanowienie z dnia 28 maja 1963 r., wydane w sprawie o sygn. II Ns (...). W celu wykazania, iż spadek po zmarłym A. K. (1) w części nabył B. K., nie zaś jak wskazano w postanowieniu z dnia 28 maja 1963 r. w całości J. K. (1) należało obalić domniemanie prawne, jakie wiąże art. 244 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. z dokumentem urzędowym, jakim jest akt notarialny z dnia 2 sierpnia 1962 r., zawierający oświadczenie o odrzuceniu niniejszego spadku przez B. S. (1). W ocenie Sądu pierwszej instancji zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił na obalenie niniejszego domniemania. Wprawdzie nie było możliwym kategoryczne stwierdzenie, iż podpis na akcie notarialnym nie został złożony przez B. S. (1), niemniej teza taka uznana została przez biegłego za bardziej prawdopodobną. Również stanowcze twierdzenia B. S. (1) potwierdzały wskazaną wersję, natomiast złożonych na powyższą okoliczność zeznań uzyskanych od J. W. nie uznano za wiarygodne mając na względzie, iż wymieniona nie była bezpośrednim uczestnikiem kwestionowanej czynności podpisania przez brata oświadczenia o odrzuceniu spadku. Nadto na ocenę materiału uzyskanego od wnioskodawczyni rzutowała okoliczność, iż w późniejszym postępowaniu sądowym zataiła ona zarówno fakt wcześniejszego postępowania dotyczącego stwierdzenia praw do spadku po ojcu, jak i okoliczność, iż uczestnikiem postępowania winien być również B. S. (1). Zgodnie z treścią art. XXVI ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r., nr 16, póź. 94 ze zm.) do stosunków prawnych powstałych przed wejściem w życie kodeksu cywilnego stosuje się prawo dotychczasowe, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej. A. K. (1) zmarł w dniu 28 czerwca 1962 r. - pod rządami dekretu z dnia 8 października 1946 r. - Prawo spadkowe (Dz.U. z 1946 r., nr 60, póź. 328 ze zmianami -dalej jako dekret). Zgodnie z treścią art. 17 § 1 wskazanego dekretu do spadku powołane są przede wszystkim dzieci spadkodawcy, które dziedziczą w częściach równych. Zgodnie natomiast z art. 22 dekretu pozostały przy życiu małżonek dziedziczy z ustawy: w zbiegu ze zstępnymi małżonka zmarłego - jedną czwartą część spadku, w zbiegu z jego rodzicami i rodzeństwem lub zstępnymi rodzeństwa - połowę spadku, a w braku takich krewnych - cały spadek. Spadkobierca może spadek przyjąć lub odrzucić od chwili jego otwarcia (art. 33 § 1 dekretu). Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone tylko w ciągu sześciu miesięcy od chwili, kiedy spadkobierca dowiedział się o tytule powołania go do spadku. Spadkobiercą, który w ciągu powyższego terminu nie złożył takiego oświadczenia, uważa się za przyjmującego spadek wprost (art. 35 dekretu). Spadki przypadłe osobom, które w chwili przyjęcia spadku nie mają pełnej zdolności do działań prawnych, mogą być tylko przyjęte z dobrodziejstwem inwentarza lub odrzucone. W razie niezłożenia we właściwym terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza, jeżeli spadkobierca nie miał pełnej zdolności do działań prawnych w chwili, w której rozpoczął się lub skończył bieg powyższego terminu (art. 37 dekretu). Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza przez jednego ze spadkobierców ma skutek względem pozostałych spadkobierców z wyjątkiem tych, którzy przyjmują spadek wprost albo go odrzucają (art. 42 dekretu). W sprawie ustalono, iż spośród uprawnionych do dziedziczenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po A. K. (1) złożyli: żona J. K. (2) oraz córka spadkodawcy J. W.. Uznając, iż J. K. (1) (małoletni w chwili otwarcia spadku po ojcu) złożył w trybie art. 37 dekretu - Prawo spadkowe oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza po ojcu A. K. (1) - skutki z art. 42 dekretu rozciągają się również na osobę B. S. (1). Sąd Rejonowy zmienił prawomocne postanowienie Sądu Powiatowego dla miasta P. z dnia 28 maja 1963 r. wydane w sprawie o sygn. akt II Ns (...) z wniosku B. C. o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1) stwierdzając, że spadek po zmarłym w dniu 28 czerwca 1962 r. A. K. (1) zamieszkałym ostatnio w P. nabyli po połowie z dobrodziejstwem inwentarza synowie spadkodawcy - B. S.

(1) i małoletni J. K. (1) (pkt 3 sentencji- art. 679 k.p.c.). O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 i 2 k.p.c.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniosła J. W., zaskarżając w części, tj. w zakresie punktu 3. postanowienie Sądu Rejonowego Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z dnia 21 lutego 2014 r.

Zaskarżonemu postanowieniu J. W. zarzuciła naruszenie art. 40 § 1 dekretu prawo spadkowe z dnia 8 października 1946 roku (Dz. U. z 1946 r., nr 60, póź. 328 z późn. zm) poprzez jego niezastosowanie w przedmiotowej sprawie, i w konsekwencji nie uwzględnienie przez Sąd, iż odrzucenie spadku dokonane przez J. K. (2) i J. W. nie zostało dokonane skutecznie.

Mając na uwadze powyższe, J. W. wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w punkcie 3 poprzez zmianę postanowienia Sądu Powiatowego dla miasta P. z dnia 28 maja 1963 roku wydanego w sprawie II Ns (...)z wniosku B. C. o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (1) w ten sposób, że spadek po zmarłym w dniu 28 czerwca 1962 roku A. K. (1) zamieszkałym ostatnio w P. nabyli w częściach równych z dobrodziejstwem inwentarza - żona zmarłego J. K. (2) i dzieci zmarłego: J. K. (1), J. W. i B. S. (1).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja uczestniczki postępowania okazała się niezasadna.

A. K. (1), urodzony (...) w W., ostatnio zamieszkały w P., zmarł 28 czerwca 1962 r. w P.. Zastosowanie do dziedziczenia po zmarłym miały przepisy dekretu z dnia 8 października 1946 r. o prawie spadkowym. Zgodnie bowiem z art. XXVI ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. przepisy wprowadzające kodeks cywilny, do stosunków prawnych powstałych przed wejściem w życie kodeksu cywilnego, stosowało się prawo dotychczasowe, czyli prawo, które obowiązywało w chwili śmierci spadkodawcy. Spadek został odrzucony przez J. K. (2) (żonę) oraz przez J. W. (córkę).

W dniu 2 sierpnia 1962 r. w Państwowym Biurze Notarialnym w P., J. K. (2) złożyła przed notariuszem M. Ż. oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym mężu A. K. (1). Wyżej powołane oświadczenie wpłynęło do Sądu Powiatowego dla m. P. w dniu 9 sierpnia 1962 r.

W dniu 22 grudnia 1962 r. w Państwowym Biurze Notarialnym w P. J. K. (3) (obecnie W.) złożyła przed notariuszem M. Ż. oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym ojcu A. K. (1). Przedmiotowe oświadczenie wpłynęło do Sądu Powiatowego dla m. P. w dniu 7 stycznia 1963 r.

Apelująca zarzuciła, iż niedopuszczalne było, ażeby odrzucenie spadku nastąpiło przed notariuszem, albowiem skuteczne odrzucenie spadku mogło nastąpić tylko przed sądem. Początkowo art. 40 § 1 dekretu z dnia 8 października 1946 r. prawo spadkowe przewidywał, że oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone tylko wobec sądu, z czego sporządzało się protokół na podstawie art. 61 dekretu z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu spadkowym. Dyspozycja tej regulacji prawnej jest jednoznaczna i nie nasuwa wątpliwości interpretacyjnych i w tym zakresie apelująca ma rację. Jednakże wskazany przepis uległ zmianie, ponieważ dekretem z dnia 18 lutego 1955 r. o przekazaniu państwowym biurom notarialnym niektórych dotychczasowych czynności sądowych w art. 1 ust. 1 pkt 2 dekretu państwowym biuram notarialnym istniejącym w siedzibach sądów powiatowych i ich wydziałów zamiejscowych przekazano ze spraw należących do rzeczowej właściwości tych sądów, sprawy o przyjmowanie oświadczeń o przyjęciu i odrzuceniu spadku. Oświadczenie przed notariuszem składane było ustnie i sporządzało się z niego protokół (w formie aktu notarialnego na podstawie art. 50 § 4 prawa o notariacie z 25 maja 1951 r.). Protokół oświadczenia państwowe biuro notarialne przysyłało niezwłocznie po przyjęciu oświadczenia sądowi spadku (art. 6 dekretu z 18 lutego 1955 r.). Od tego momentu przyjęcie, odrzucenie spadku następowało przed państwowym biurem notarialnym (notariuszem), stąd też odrzucenie spadku po zmarłym ojcu A. K. (1) dokonane w dniu 22 grudnia 1962 r. przez J. K. (3) (obecnie W.) oraz odrzucenie spadku po zmarłym mężu w dniu 2 sierpnia 1962 roku przez J. K. (2) w Państwowym Biurze Notarialnym w P. przez przed notariuszem M. Ż. były prawnie skuteczne. Jak wynika z akt sprawy IINs (...) Sądu Powiatowego dla miasta P. wszystkie wymagania formalne zostały spełnione przez państwowe

biuro notarialne przed którym J. W. oraz J. K. (2) złożyły oświadczenia o odrzuceniu spadku. Zarzut naruszenia prawa materialnego okazał się niezasadny.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c. apelację oddalił.

/-/ M. Wysocki /-/ B. Łagodzińska /-/ K. Obrębska